

„Vroča jesen“ se nadaljuje

Letošnja »vroča italijanska jesen« ni takšna samo zaradi zares toplega in lepega vremena, temveč tudi zaradi izredno napetega ozračja, ki vlada na sindikalnem področju. Res je tudi, da ta napetost tu pa tam prekrači meje sindikalnega boja in zadobiva politično obeležje. Doslej se kljub valu stavk še sklenila nobena pomembnejša delovna pogodba. Tako se ni obnovila pogodba za poldržavno in zasebno kovinarsko industrijo, se ni sklenila nova pogodba za gradbeno industrijo in za vse, kar je z njo v zvezi (cementarne, opekarne itd.), napovedane pa so za ta teden stavke bančnih uslužbencev in v teku so stavke občinskih uslužbencev v nekaterih večjih mestih, kot je na primer Milan. Kar je bilo pred dnevi preprečeno, je bila nova stavka železničarjev, kot se tudi zdi, da je bil dosežen sporazum, ki bo preprečil nadaljnje stavke pismonoš in drugih poštних uslužbencev.

Po nekaterih mestih so sindikati proglasili splošne stavke zaradi problemov, ki niso v neposredni zvezi z obnavljanjem delovnih pogodb. Tako je bila te dni splošna stavka v Rovigu in Latini (še prej pa v Milanu), kjer so demonstranti zahtevali ukrepe za rešitev stanovanjskega vprašanja, protestirali proti naraščanju cen in davčnemu pritisku ter se zavzemali za izvedbo reforme na področju zdravstva in zdravstvene oskrbe.

Na splošno lahko ugotovimo, da postavljajo sindikati danes zahteve, ki presegajo meje nekdanjega njihovega zanimanja in prizadevanja, kar pomeni, da se postopno spreminja tudi njihov značaj in da bodo zato v prihodnosti igrali vedno večjo vlogo ne samo v proizvodnem procesu, temveč tudi v splošnem gospodarskem in družbenem razvoju. Zanimivo pa je, da se ta proces odvija, ne da bi se hkrati pripravile in sprejele pravne norme, ki bi natančno urejevale novo vlogo in funkcijo sindikatov. Znano je na primer, da so sindikati še vedno ohranili značaj zasebnih institucij, čeprav obstaja jasno ustavno načelo, ki govori prav nasprotno. Njihove pogodbe z delodajalci so sicer obvezne za vse, toda to še ne spreminja značaja sindikatov. To načelo pa je ostalo zgolj na deklarativni ravni, ker parlament še ni sprejel tistih norm, ki bi omogočile njegovo izvedbo v vsakdanjem življenju.

Obstaja torej močan razkorak med vlogo, vplivom in dejansko odgovornostjo, ki jih že danes imajo sindikati, ter med pravno stvarnostjo, kar pa more na daljši rok samo škodovati učinkovitosti boja, ki ga danes vodijo delavske množice, in hkrati utegne ustvariti pogoje ter prilagoditve za njegovo politično in strankarsko izrabljanje.

Do danes še ni mogoče predvidevati, kako se bo boj za obnovitev vseh delovnih pogodb zaključil, ker obstajajo precejšnje razlike

med poviški, ki jih zahtevajo sindikati, in med protipredlogi, ki jih postavljajo združenja industrijcev. Poleg tega ne smemo pozabiti, da pri sedanjem stavkovnem gibanju ne gre samo za poviške delavskih prejemkov, temveč tudi za priznanje določenih pravic, kot je na primer pravica do sindikalnih zborovanj na delovnih mestih, skrajšanje delovnega urnika itd. Predvidevati pa je treba, da se bo »vroča jesen« prej ali slej vendarle zaključila in da bodo ob zaključku svojega boja delavci vendarle dosegli take ali drugačne poviške, take ali drugačne pravice.

Pri tem pa bo treba videti, kakšne posledice bodo nove delavske pridobitve imele na celotno gospodarsko stanje, in zlasti preprečiti, da bi novi poviški sprožili škodljivo reakcijo na celotni mehanizem tržnega gospodarstva, povzročili splošno naraščanje cen, da bi kupna moč denarja dejansko ostala nespremenjena oziroma bi se še zmanjšala, kar bi občutili predvsem delavski sloji, zlasti upokojnenci. Naraščanje cen, ki ga je mogoče splošno opaziti že sedaj, ko sploh še ni v veljavi nobena delovna pogodba, bi dalje utegnili imeti hude posledice za zunanjo trgovino, ker bi izdelki italijanske industrije — o kateri je znano, da prodaja tretjino svoje proizvodnje na zunanjem tržišču — ne bili več konkurenčni, kar bi povzročilo novo brezposelnost v državi in celo vrsto drugih škodljivih posledic.

Osnovno vprašanje pri vsem današnjem dogajanju na sindikalnem področju je, določiti pravo in pravično mejo mezdnim, in drugim poviškom, mejo, ki je v skladu s porastom produktivnosti in tudi s stopnjo profitov. Priznati je treba, da to ni lahka naloga, kajti pri tem vprašanju so prizadeti

veliki interesi, zlasti industrijskih mogotcev in velekapitala na sploh. Toda sindikalne organizacije gotovo imajo čut za odgovornost in so toliko realista, da vedo, kakšni so resnični interesi delavcev, ki jih zastopajo, in tudi koristi celotnega gospodarstva v državi. Zato gotovo ne bodo svojega boja vodili do kakih skrajnostih.

Poleg tega živimo v okviru gospodarskega sistema, v katerem ni vse odvisno od zakona ponudbe in povpraševanja, temveč kjer je država posredno in neposredno pomemben in vpliven činitelj (pomislimo samo na gospodarskega mogotca, ki ga predstavlja industrija z državno udeležbo), ki zato mora igrati vlogo regulatorja in usmerjevalca gospodarskega razvoja. Kot beremo v dnevnem tisku, vlada, prav v pričakovanju neizbežnih mezdnih poviškov, že proučuje možnost, da bi izdala določene ukrepe, ki naj preprečijo naraščanje cen. Gre, kot pravijo, predvsem za ukrepe, ki naj olajšajo izvoz, preprečijo povečanje posrednih davkov za socialno skrbstvo, čeprav prizadete ustanove že danes izkazujejo občuten primanjkljaj, za kar pa obstajajo vzroki drugačne narave.

Jasno pa je, da je izvajanje takšne politike mogoče ali vsaj mnogo lažje, če razpolaga vlada s čvrsto večino v parlamentu in če ima jasne ideje ter tudi trdno voljo, da svoje ideje in programe praktično izvede. Vse to pa ni mogoče trditi o sedanji enobarvni vladi, ki je prehodnega značaja in katere obstoj je odvisen od dobre volje dveh socialističnih strank. Tudi zaradi tega je torej želeli, da bi se med strankami leve sredine čimprej zaključilo obdobje načelnega razčiščevanja in da bi prišlo do obnove sredinsko-
(dalje na 3. strani)

Banjaluko zadel strahoten potres

Strahotni potres, ki je pred enim tednom skoraj do tal razrušil cvetoče bosansko mesto Banjaluko, je zaplstil hude posledice. Do včeraj so potegnili izpod ruševin 17 mrtvih; nad 600 ranjenih, med temi nad 60 težko, so odpeljali v bližnje bolnišnice. Razmera majhno število žrtev je treba pripisati takojšnji skrbi oblastev, da so po prvih sunkih poskrbele za iselivce prebivalstva na prosto. Potresni sunki pa se še neprestano ponavljajo. Zaznamuje jih tudi tržaška potresna opazovalnica, ki sproti poroča o njih banjaluškim oblastem.

Poleg Banjaluke je od potresne katastrofe tudi prizadetih še dvaindvajset drugih naseelij. Tu ni bilo človeških žrtev, pač pa nad dvesto ranjenih. Poseben odbor z delavci in vojaštvom skrbi za prehrano in streho prizadetih meščanov, ki so ostali pred zimo brez

vsega. Postavili so že 35 tisoč šotorov, kar še zdaleč ni dovolj za vse. Mesto je obiskal predvčerajšnjim tudi maršal Tito, ki je naročil, da je treba poskrbeti za vsakega človeka, za vsakega otroka. Materialna škoda je ogromna, toda država jo bo obvladala, je zagotovil državni predsednik.

Medtem pa prihajajo zdravila, hrana, obleka in drugi prispevki tudi iz drugih držav, od mednarodnih pomožnih organizacij in tudi iz naših krajev. Banjaluka, ki šteje okrog sto tisoč prebivalcev, je bila že trikrat udarjena s potresom. Prvič marca 1888, drugič v oktobru 1935 in zdaj v oktobru 1969. To pot pa ne bo tako počasi vstajala iz razvalin, ker deluje organizacija za hitro pomoč, domača in tuja, hitro in po strokovnih načelih. Zato gledajo prizadeti z zaupanjem v prihodnje dni in se tudi ne marajo odstraniti iz rodne kraja.

RADIO TRST A

♦ NEDELJA, 2. novembra, ob: 8.30 Kmetijska oddaja; 9.00 Sv. maša; 10.00 Caravellijev orkester; 10.45 V prazničnem tonu; 11.15 Oddaja za najmlajše: Marodič: »Smeh in solze«; 12.00 Nabožna glasba; 12.15 Vera in naš čas; 12.30 Revija glasbil; 13.00 Kdo, kdaj, zakaj...; 13.30 Glasba po željah; 14.45 Izbrali smo za vas; 15.30 Vittorio Calvino: »Noč na oblaku«. Enodejanka; 16.15 Recital Mahalie Jackson. 16.40 Nedeljski orkestri; 17.30 Zborovska glasba; 18.00 Miniaturni koncert; 18.45 Bednarik: »Pratika«; 19.00 Merku: 3 ljudske pesmi s Tržaškega. Izvajata basist Stabej in pianist Lipovšek; 19.15 Sedem dni v svetu; 20.00 Šport; 20.30 Iz slovenske folklorne: Reharjeva »Vsak dan smrti napruti grješ«; 21.00 Antologija godal; 21.40 Les Swingle Singers izvajajo Bacha; 22.00 Nedelja v športu; 22.10 Sodobna glasba; 22.20 Sanje ob glasbi.

♦ PONEDELJEK, 3. novembra, ob: 11.30 Slovenske pesmi; 11.50 Mendelssohn-Bartholdy: Sonata v f molu, op. 4, za violino in klavir; 12.10 »Pomenek s poslušavkami«; 12.20 Za vsak nekaj; 13.30 Schubert: Trio št. 2; 17.00 Reger: Fantazija na koral; Igra organist Germani; 17.20 Za mlade poslušavce: Čar glasbenih umetnin; 17.35 Jež: Italijanscina po radu; 17.55 »Od vas lepo slavo uzamen, vidimo se v svetem raj«, izbor mrtvaških ljudskih pesmi; 18.15 Umetnost; 18.30 Franck: Simfonia v d molu; 19.10 »Odvetnič za vsakogar«; 19.20 Chopinove skladbe; 20.00 Športna tribuna; 20.30 Mirko Mahnič: »Soldaški mizerere«; 21.00 Koncert; 22.00 Slovenski solisti. Flautist Borisa Čampa, pri klavirju Marijan Lipovšek. Ramovš: Dve uspavanki; 22.10 Sikstinske kapele; 22.30 Komorne skladbe.

♦ TOREK, 4. novembra, ob: 8.30 Italijanske vojaške godbe; 9.00 Praznični motivi; 10.00 Stuparich: »Vrnili se bodo«; 10.25 Glasbeni vrtljak; 11.00 Italijanske simfonične skladbe; 11.35 Pojeta Kodričeva in Morandi; 13.30 Glasba po željah; 14.45 Glasba iz vsega sveta; 15.55 Divertimento za klarinet in klavir; 16.20 Popevke zadnjega desetletja; 16.50 Vojaške pesmi; 17.20 Plošče za vas; 18.15 Fimska glasba; 18.30 Komorni koncert; 19.00 Pesmi v jazzu; 19.10 Spomini Vena Piona; 19.25 Ljudski plesi z vsega sveta; 19.45 Moški zbor »Mirko Filej« iz Gorice; 20.00 Šport; 20.30 Verdi: »Bitka pri Legnanu«, opera.

♦ SREDA, 5. novembra, ob: 11.35 Slovenske pesmi; 12.10 Brali smo za vas; 12.20 Za vsakogar nekaj; 13.30 Glasba po željah; 17.20 Za mlade poslušavce: Sodobne popevke; 17.35 Jež: Italijanscina po radiu; 17.55 Ne vse, toda o vsem; 18.15 Umetnost; 18.30 Pianist Franco Angeleri; 18.50 Jugoslavija v glasbi; 19.10 Higiena in zdravje; 19.20 Iz potne torbe Milka Matičetovega; 19.40 Jazz ansambli; 20.00 Šport; 20.30 XVI. Nagrada »Città di Trieste« - natečaj za simfonične skladbe 1969; V odmoru (21.10) Za vašo knjižno polico; 22.05 Zabavna glasba.

♦ ČETRTEK, 6. novembra, ob: 11.35 Slovenske pesmi; 12.10 Za vsakogar nekaj; 13.30 Glasba po željah; 17.20 Za mlade poslušavce: Ansambli na Radiu Trst; 17.35 Jevnikar: Slovenscina za Slovence; 17.55 Kako in zakaj; 18.15 Umetnost; 18.30 Nove plošče resne glasbe; 19.10 »Pisani balončki«; 19.40 Priljubljene melodije; 20.00 Šport; 20.30 Lope de Vega: »Prebrisana norica«. Komedija; 22.20 Zabavna glasba.

♦ PETEK, 7. novembra, ob: 11.35 Slovenske pesmi; 12.10 Za vsakogar nekaj; 13.30 Glasba po željah; 17.00 Tržaški mandolinski ansambel; 17.20 Za mlade poslušavce: Glasbeni bojstri; 17.35 Jež »Italijanscina po radiu«; 17.55 Ne vse, toda o vsem; 18.15 Umetnost; 18.30 Sodobni slovenski skladatelji; 19.00 Otroci pojo; 19.10 Paolo Brezzi: Začetek krščanstva (1) »Judovstvo in poganstvo ob Kristusovem prihodu«; 19.30 Motivi, ki vam ugajajo; 20.00 Šport; 20.30 Gospodarstvo in delo; 20.45 Koncert operne glasbe; 21.45 20 minut jazza.

♦ SOBOTA, 8. novembra, ob: 11.35 Slovenske pesmi; 12.10 Iz starih časov; 12.20 Za vsakogar nekaj; 13.30 Glasba po željah; 14.45 Glasba iz vsega sveta; 15.55 Avtoradio; 16.05 V tritrtinskem taktu; 16.45 Slovenska popevka 1969; 17.20 Dialog - Cerkev v sodobnem svetu; 17.30 Za mlade poslušavce: Od šolskega nastopa do koncerta; 18.00 Moj prosti čas; 18.15 Umetnost; 18.30 Zbor »Kočo Racin«; 18.50 Pianisti lahke glasbe; 19.10 »Družinski obzornik«; 19.30 Zabavali vas bodo; 20.00 Šport; 20.45 Joža Vombegar: »Požar ljubezni«. Satira v enem dejanju; 21.30 Vabilo na ples.

Kakšno politiko bo vodila nova nemška vlada?

Predsednik nove nemške vlade, sestavljene iz socialdemokratov in liberalcev, Willy Brandt, je orisal v torek v bonnskem parlamentu vladni program v notranji in zunanji politiki. Za njegove programske izjave je vladalo veliko zanimanja tako doma kot v tujini.

Kar zadeva Nemčijo, nemško notranjo politiko in odnose z Vzhodno Nemčijo, je novi nemški kancler izjavil, da bo njegova vlada skušala prenoviti razmere v državi. Glavno pozornost bo posvečala gospodarski politiki in šolstvu. V gospodarstvu bo skušala zagotoviti stabilnost, ki pa ne sme privedi v zastoj. Solski sistem pa bo reformirala. Rekel je tudi, da njegova vlada priznava »obstoj še druge nemšee države v oeviru nemškega naroda«, to je Vzhodne Nemčije, vendar pa je ne priznava uradno. Ta Brandtova formula je precej meglena in verjetno ne bo nikogar zadovoljila, ne v Zahodni in tudi ne v Vzhodni Nemčiji, pa tudi ne na Zahodu in v Sovjetski zvezi. Vendar je treba upoštevati, da je hotel Brandt s to čudno formulo najbrž le prikriti dejstvo, da nova vlada še nima izdelanega točnega načrta za svojo politiko do Vzhodne Nemčije, da pa bo vsekakor šla v priznavanju druge nemške države veliko dalje kot dosedanje krščansko demokratske vlade, ki so načelno sploh zaničkale obstoj druge nemške države, iz česar so se rodili nešteti diplomatski spori in krize ter težave okrog Berlina.

Glede zunanje politike svoje vlade je Willy Brandt dejal, da Zahodna Nemčija ne more tičati med Zahodom in Vzhodom, ampak potrebuje složno delovanje z Zahodom in sporazum z Vzhodom. Nemčija potrebuje mir, v polnem smislu te besede; potrebuje ga tudi z narodi Sovjetske zveze in s Poljsko. Zavzemala se bo za razširitev Skupnega evropskega trga in za njegovo utrditev. Sprejela bo ameriško ponudbo za omejeno sodelovanje pri vesoljskih raziskavah. Sodelovala bo pri delu Severnoatlantskega sveta za reše-

vanje problemov moderne družbe. Čimprej bo odgovorila na sovjetski memorandum o tem, da bi se odrekli sili, in bo predlagala datum za pogajanja z Moskvo. Predlagala bo tudi pogajanja s Poljsko, v odgovor na Gomuškove predloge z dne 17. maja. Podpisala bo pogodbo proti širjenju atomskega orožja, takoj ko bo razčiščenih nekaj vprašanj.

Na kratko je omenil tudi nameravano evropsko konferenco o varnosti, češ da lahko privede do napredka. Pozornost je vzbudil tudi njegov stavek, nanašajoč se na politiko Evropske skupnosti, češ: »Ali bomo napravili korak naprej, ali pa bomo zašli v nevarno krizo.« Zavzel se je tudi za skupno »evropsko« politiko Evropske skupnosti.

Iz njegovega govora je dihala neka svežina, v njem je bilo čutiti nove ideje za prenovitev nemške in evropske politike, vendar pa tudi določeno nekonkretnost. Čas bo pokazal, ali je narekovala to nekonkretnost taktika, da bi ne povedal preveč naenkrat, ali zadrega.

PRİČAKOVATI JE ZVIŠANJE CEN

Na raznih zborovanjih trgovcev, lastnikov in upraviteljev gostinskih obratov in drugih gospodarskih združenj, ki so jih priredili zadnji čas v Milanu in drugje, so prišli do zaključka, da se mora javnost v Italiji pripraviti na novo zvišanje cen. Od januarja 1964 do septembra letos so se npr. stroški gostinskih obratov zvišali povprečno za 25,9 odst., kar je potrdila tudi posebna raziskava Zveze trgovcev v Milanu.

Cene na drobno ženejo navzgor stavke, povečani stroški zaradi cen na debelo, pa tudi višanje izdatkov za strežno osebje ter večje povpraševanje. Pričakovati je torej, da se bodo cene v trgovini in gostinstvu na splošno povečale v prihodnjih mesecih. Kot znano, se je nedavno že povečala cena za skodelico kave, ki stane zdaj (ob točilni mizi) 70 lir namesto 60, in cena dnevnikov, prav tako od 60 do 70 lir, torej za več kot 15 odst.

Pričakovana izjava predsednika Nixona

Ameriška in tudi svetovna javnost napeto pričakuje dan 3. novembra. V ponedeljek naj bi predsednik Nixon sporočil v posebnem govoru po televiziji, da se pripravlja v prihodnjem letu umik 300 tisoč ameriških vojakov iz Vietnama.

Ta sklep, pišejo nekateri ameriški listi, je bil sprejet že 8. oktobra na seji združenih glavnih štabov ameriških oboroženih sil. Sklenili so, da bodo odpoklicali večino frontnih oddelkov in brigad. V Vietnamu bi ostalo še 150 do 200 tisoč mož, ki pripadajo po večini letalstvu in k pomožnim četam.

Ta odločilni korak ameriškega predsednika bo šele omogočil prava mirovna razpravljanja, ki so se pokazala doslej v Parizu kot mlatenje prazne slame.

MEDNARODNO MLADINSKO ZBOROVANJE O PROBLEMIH DANAŠNJEGA SVETA

Zadnie dni avgusta je bilo pri samostanu Taizé v Švici tretje mednarodno mladinsko srečanje. Zbralo se je 1500 mladincev iz različnih držav. Med njimi tudi dosti nekristjanov. Okrog samostana je zrastle kar celo taborišče, kjer je odmeval vesel hrup, petje in brenkanje kitar in drugih godal.

Ta vesela družabnost pa je bila le zunanja podoba tega srečanja, ki je imelo globlji pomen. Redovni bratje so organizirali kakih osemdeset skupin po petnajst mladih ljudi. Vsaka skupina je dopoldne in popoldne menjavala sestanke z razpravo o določenem religioznem, socialnem, kulturnem ali političnem vprašanju z urami molka in premišljevanja ter skupne molitve. V veliki cerkvi so imeli skupna zborovanja o temi: »Izziv: Upanje«. V ospredju so bila tudi vprašanja o krivici in svetu, zlasti v krajih, kjer krivice sproščajo revolucije in vojne, na Bližnjem vzhodu, v Severni Irski, Biafri, Vietnamu, pa tudi na Češkoslovaškem. Mladi so se zavzeli za spravo in sožitje med ljudmi v molitvi, ljubezni in iskanju pravice. Ni bilo praznega govoričenja ali pripravljanja na kake tajne ali javne podvige mladine, ki jo skušajo danes izrabljati razne politične ali idejne skupine za svoje namene. De bate so se odvijale v prisrčnem in veselem ozračju. Sklenili so, da bodo po možnosti skupno obhajali veliko noč 1970.

Zborovanje mladih ljudi v Taizéju v Švici, ki so na lastne stroške prišli z vseh delov sveta, dokazuje, da tudi današnja mladina ni brez idealov.

DAN MRTVIH

Sedaj je zadnji sinji čas pred zimo,
utihnili jesenski so nalivi,
za listja smrt sta sreci občutljivi,
dekle, saj čutiš, da ne bo šla mimo.

Macesnovih vršičev mi naberi,
pobožaj z njimi senčnate obrvi;
in preden se dotaknejo jih črvi,
s poljubi mirnimi mi jih izperi.

Brez solz, ko veter gnili sad omaje,
neznaten bom odpadel v prazen kot,
le bolj bom zastrmel pričakovanje.

Nikar mi z vekami ne skrivaj svetlobe,
naj vidim, da je lahna smrt povsod,
naj čutim padanje noči med grobel
Franc Balantič

IREC ALI FRANCOZ?

Nobelovo nagrado za književnost je dobil letos Samuel Beckett, znan po svetu zlasti po svoji komediji »Čakajoč na Godota«, ki jo je igralo pred leti tudi že Slovensko gledališče v Trstu.

V zvezi s podelitvijo nagrade so prinesli listi obširne življenjepise nagrajenca, v katerih pa je najti poleg mnogo simpatičnega tudi kaj takega, kar ni tako zelo simpatično, npr. da je Beckett dejansko obrnil hrbet svoji majhni irski domovini ter že 30 let živi v Parizu in piše v francoščini. Slovenci pravimo takim ljudem potujčenec. Kozmopolitizem odseva tudi iz Beckettovih del. Njegovi ljudje so brez prave domovine kot on sam in njihov strah — glavna poteza ljudi v Beckettovih romanih in igrah — izvira morda ravno iz tega občutka izgubljenosti v svetu, izgubljenosti človeka, ki nima več domovine, ki ni nikjer več zakoreninjen, če tudi si domišlja, da je postal državljani sveta.

Na Norveškem se trudi vlada, da bi čimbolj zmanjšala uničevanje kmečke zemlje z novogradnjami in drugim, glede na to, da postaja kmečka zemlja vedno bolj dragocena za prehrano naraščajočega prebivalstva. Izdan bo verjetno poseben zakon za zaščito kmečke zemlje.

Narodna bitnost zamejskih Slovencev

»Društvo prijateljev zamejskih Slovencev«, ki je bilo ustanovljeno letos spomladi v Mariboru, je priredilo v soboto, 25. in v nedeljo, 26. t. m., v Ravnah na Koroškem dvodnevno posvetovanje o vprašanju »narodne bitnosti zamejskih Slovencev«. Uvodne besede je spregovoril pisatelj Edvard Kocbek, ki je predvsem filozofsko in psihološko utemeljil zavest narodne biti. Poglobljeno, v umetniško izbranim slogu je Kocbek obdelal vprašanje, ki danes vznemirja človeka, ki hoče ostati zvest narodnim prvinam, a se hkrati zaveda sprememb in spreminjanj stehinirane družbe. Kocbekovo izvajanje je poslušalce prevzelo in želeli je, da bi esej bil objavljen in tako omogočil mlajši razumniški generaciji, da bi na vprašanje narodne biti gledalo malo manj šablonsko in se tudi v svojem izrazoslovju rešila standardnih pojmov, ki jih je prevzela od simplicistično podanih ideologij.

Sledila je diskusija, katere so se udeležili prof. Bogo Grafenauer, Lojze Ude, Boris Pahor, Drago Jančar, Švanjcer mlajši in še drugi. Posebno vznemirljivo je postalo ozračje, ko je Boris Pahor govoril o informiranju matične javnosti o stvarnem položaju slovenskih skupnosti na Koroškem, Tržaškem, Goriškem in v Beneški Sloveniji. Mladi Švanjcer je z ostrimi besedami ugovarjal ugotovitvam Borisa Pahorja, pridružila sta se mu še Drago Košmerlj in Drago Duškovič. Vendar če so bile Pahorjeve ugotovitve podane vehementno, so bili ugovori še bolj vehementni, tako da je predsedujoči dr. Rotar, urednik »Dialogov«, imel težko delo, da je s svojo diplomatsko sposobnostjo uravnaval pogovor v pravo smer.

Društvo prijateljev zamejstva so postavili predlog, naj bi kot naloge svojega delovanja imelo: skrb, da bi se ustanovila še druga taka društva; zanimanje, da bi študenti visokih šol odhajali od časa do časa v zamejstvo, kjer naj bi se seznanili s položajem slovenske skup-

nosti; zanimanje za srečanja študentov z obeh strani; zanimanje, da bi se uredil položaj poučevanja o zamejstvu na slovenskih šolah.

Naslednji dan, v nedeljo, je govoril Drago Legiša o položaju slovenske skupnosti v Italiji. V svojih izvajanjih je skušal orisati predvsem stališča, ki jih posamezne vsedržavne politične stranke zavzemajo do problematike slovenske manjšine, kot izhaja iz uradnih dokumentov in izjav posameznih političnih predstavnikov. Ta svoja izvajanja je zaključil z ugotovitvijo, da se na splošno v zadnjem času kažejo pozitivni premiki tudi v krogih stranke relativne večine in da nastopajo ugodnejši pogoji za reševanje slovenskih manjšinskih problemov. V drugem delu svojih izvajanj se je Drago Legiša zavzemal za izvedbo sociološke raziskave med zamejskimi Slovenci, katere izsledki bi morali služiti političnim in drugim slovenskim organizacijam za učinkovitejše delo.

Alenka Glaser je nato govorila o položaju Slovencev na Madžarskem, Lojze Ude pa o koroških Slovencih. Posvetovanje se je zaključilo z zanimivo razpravo, v katero je poseglo več diskutantov, ki so zlasti poglobili predloge o bodočih nalogah društva. Naj še omenimo, da je bilo govora tudi o tem, koga je Društvo prijateljev zamejstva vabilo na pogovor. Drago Jančar je razložil, da so vabila poslali številnim javnim delavcem, žal pa je v Trstu stavka poštnih nameščencev zmešala štrno.

ZA TISTE, KI JIM JE VEDNO DOLGČAS

Vsi poznamo kakšnega človeka (na žalost tudi več), ki jim je vedno dolgčas, ki nimajo nikake fantazije in nobenega pravega interesa v življenju. Nič jih ne veseli, niti zabava, razen da še druge morijo s svojim dolgčasom in svojo puščobo.

Ravno obraten tip pa je delavec Rado Butja, o katerem smo zadnjič poročali, da je s svojo jadrnico preplul Indijski ocean in dvakrat Atlantski ocean in da zdaj počiva v Piranu. Ko ga je dopisnik nekega nedeljskega tednika vprašal: »Ali vam ni bilo nikoli dolgčas, ko ste bili sami na oceanu in ko ste videli od obzorja do obzorja samo vodo in nebo nad seboj?«, je Butja odgovoril:

»Sam da sem bil? Nikoli nisem imel takega občutka! Okrog mene je bilo vendar vedno polno rib, polno življenja, ki se mi je zdelo vedno zanimivo. Mislim, da se nisem prav nikoli dolgočasil. Morda sem tak človek, da me ne moti, če sem sam. Bral sem že v knjigah, da so ljudje zaradi samote znoreli. Sam niti za trenutek nisem pomislil na osamljenost. Kadar nisem imel na ladji nobenega dela, sem opazoval življenje v morju. Sicer pa je na čolnu vedno dovolj dela. Kadar je bilo vreme zelo mirno in kadar se mi ni bilo treba bati presenečenj, sem spal. Če si sam na morju, ne moreš spati tedaj, kadar bi želel. Čas za spanje moraš izkoristiti tedaj, kadar ni drugega dela...«.

„Vročja jesen“ se nadaljuje

(Nadalj. s 1. str.)

leve vladne koalicije, ki je vsaj za sedaj edina oblika vlade, katera more jamčiti obstoj in razvoj demokratičnih institucij, brez katerih je vsako nadaljnje prizadevanje za napredek družbe in zlasti delavskih množic nemogoče in brezplodno.

Kako smo doživljali začetek druge svetovne vojne

VII.

Lahko si je predstavljati, da smo imeli neglede spora med Hitlerjevo Nemčijo in Češkoslovaško nekoliko mešane občutke. S Čehi smo držali predvsem zato, ker smo bili načelno in odločno proti hitlerizmu, ki je začel ogrožati tudi Slovenijo. Po drugi strani pa se kot pripadniki naroda, katerega tretjina je živela pod tujim jarmom, nismo mogli navduševati za nespremenljivost meja, saj je bilo ravno od tega, da se bodo krivične meje kdaj spremenile, odvisno, če se bodo zatirani Primorci in Korošci lahko kdaj spet združili s tistimi svojimi brati, ki so živeli v Jugoslaviji. Razum nam je pravil, da bi morali imeti sudetski Nemci kot kompaktno živeča večmilijonska nemška manjšina pravico, da se pridružijo svoji matični državi (razen tistih seveda, ki so živeli v narodnostnih otokih sredi češkega ali slovaškega ozemlja). Toda njihova matična država je bila nacistična in totalitarna diktatura. Tudi tega ni bilo mogoče spregledati.

Poleg tega smo bili nekoliko razočarani nad Čehi zaradi njihove nebojevitosti. Mi dijaki in študenti smo bili trdno odločeni, da se bomo borili proti Hitlerjevi vojski, če bi napadla Jugoslavijo, in poznejši dogodki — v aprilu leta 1941, ko se je takorekoč na mah ustanovila v Ljubljani in Mariboru študentov-

ska legija prostovoljcev, — so to potrdili; zato se nam je zdelo nerazumljivo, kako da so Čehi brez oboroženega odpora in čisto pasivno sprejeli nacistično zasedbo svoje države. Čeprav smo bili mladi in neizkušeni, se nam je zdelo, da je napravilo češko državno in narodno vodstvo s tem velikansko zgodovinsko in psihološko napako, ki bo za vedno pomenila sramotno stran češke zgodovine, napako, ki je onečastila češki narod in ga oropala samozavesti in zaupanja v lastne sile. Poznejši dogodki vse do sovjetske zasedbe lanskega leta in do nedavne kapitulacije vsega češkega vodstva razen nekaterih pogumnih mož je potrdilo, da je bil tisti naš občutek pravilen.

Če bi se Čehi takrat, l. 1938 in 1939, postavili z orožjem v bran pred Nemci, bi bili sicer morda v nekaj dneh poraženi, toda to bi bilo pomenilo velikansko dejanje svetovnopoličnega pomena. Hitler bi bil prvič trčil ob oboroženi odpor in bi si ne bil mogel več delati iluzij, da bo lahko nadaljeval osvajanja brez prelivanja krvi, tudi nemške krvi, kar za konferenčno mizo. Čehi bi bili dokazali svojo svobodoljubnost tudi z orožjem v roki in bi bili lahko ponosno in mirno pričakovali nadaljnega razvoja. Morda bi se jih Hitler sploh ne bil lotil, če bi bil zatrdno vedel, da bo natefel na odločen oborožen upor. (dalje)

Tržaškega

Deželni zbor odobril zakon o obrtništvu

(V komisijah bodo tudi slovenski predstavniki)

Jesensko zasedanje deželnega svet Furlanije-Juljske krajine se je začelo z odobritvijo važnega zakona o pravni ureditvi obrtništva v deželi. Po novem zakonu bi moralo obrtništvo dobiti novega zagona ter se zlasti krepkeje vključiti v splošno gospodarsko dejavnost v deželi. Pomembno je tudi omeniti, da so pri sestavi zakona sodelovali sindikati.

Kot Slovence nas zanima, da je deželni odbor, po zaslugi svetovalca Slovenske skupnosti, vključil v zakonski osnutek besedilo, po katerem bodo v pokrajinskih komisijah in v deželni komisiji za obrtništvo tudi strokovnjaki, ki bodo zastopali slovenske obrtnike. Deželni odbor je ta predlog sicer oblikoval z že znanim besedilom o »strokovnjakih za vprašanja, ki zadevajo skupnosti, katere imajo posebne interese«, vendar je znano, da se to tiče slovenske narodnostne skupnosti. Dežela, oziroma njena vladajoča večina se v svojih uradnih aktih tako izraža, ker se boji, da bi osrednja vlada, oziroma ustavno sodišče proglasilo izrečno omembo Slovencev

Plsma uredništvu

Spoštovani!

Bral sem pismo L. T. v predzadnji številki ter odgovor L. T. (najbrž tiskarski škrat!) v zadnji številki Vašega cenjenega lista. Če dovolite, bi tudi jaz rad povedal svoje. Najprej bi za uvod povedal takole: Na splošno so zakoni res jasni (pa tudi ne vedno), praksa pa je lahko drugačna, saj so zakoni iz paragrafov... Zato toliko slabe krvi ob začetku vsakega šolskega leta in zato začetek šolskega leta s prvim oktobrom — le na papirju.

Glede pouka slovenščine pa bi rad pripomnil sledeče: Dopolnilna uredba šolskega skrbništva pravi, da veljajo za poučevanje slovenščine isti kriteriji kot za poučevanje italijanščine (t.j. priznana diploma — laurea iz književnih ved, filozofije, jezikov in magisterija). To so edini zakonski predpisi, ki urejajo poučevanje na državnih šolah. Za slovenske šole kakih posebnih zakonskih predpisov še ni, razen zakona, ki ustanavlja slovenske šole.

Kulturne, politične in sindikalne slovenske organizacije so se vedno potegovale, da morajo veljati isti pogoji, kot veljajo za poučevanje italijanščine. To so zgoraj naštetih študijski naslovi. Zakaj bi za slovenščino veljali šibkejši pogoji kot za italijanščino? Saj slovenščina ni tuj, temveč učni jezik, kot je italijanščina na italijanskih šolah. Usposobljenostni izpit iz slovenščine, katerega smo številni šolniki z uspehom opravili (skupina 9), velja kot tuj jezik za italijanske šole. Za slovenske srednje šole na žalost še do danes ni bilo ničesar določenega, kako naj se vrše usposobljenostni izpiti. Tisti redki in srečni profesorji, ki so uredili svoj položaj, so ga v okviru ugodnosti, ki so veljale za italijanske šole.

Solnik (podpis)

Opomba uredništva: Ne gre za tiskarskega škarta, ampak za začetnice pisca, ki ga poznamo.

za protizakonito. S tem bi se tudi preprečila uveljavitev celotnega zakona.

Mislimo, da bi treba to vprašanje enkrat temeljito proučiti in končno jasno določiti pristojnost dežele pri obravnavanju problematike slovenske manjšine.

Ne glede na to menimo, da je zakon koristen in da je zato bila podpora, ki jo je nudil svetovavec Slovenske skupnosti v deželni zbornici, povsem upravičena.

—0—

ŽIVLJENJSKI JUBILEJ

Naš zaslužni pisatelj in ugledni primorski kulturni delavec dr. Andrej Budal obhaja te dni osemdesetletnico svojega življenja. Lahko rečemo, da se je jubilar od teh let dobri dve tretjini posvetil nesebičnemu kulturnemu in pisateljskemu ustvarjanju. Njegov delavni vzgon pa je kljub visokim letom še mladosten. Danes zvečer bo prirejen v mali dvorani Kulturnega doma v Trstu večer v počastitev 80-letnice prof. Budala.

Jubilantu izražamo čestitke z željo, da bi ta življenjska obletnica ne bila mejnik v njegovem kulturnem delovanju.

—0—

Glasbena Matica je priredila v soboto, 25. t. m., v Kulturnem domu v Trstu koncert svojih gojencev in s tem odprla letošnjo novo delovno sezono. Nastopil je orkester, ki sta ga vodila Oskar Kjuder, oziroma Janko Ban. Na koncu so podelili nekaterim glasbenikom Galusova odličja, med temi prof. Karlu Sancinu in prof. Oskarju Kjudru.

NAŠE SOŽALJE

V Marseillu je zadel od srčne kapi umrl znani tržaški trgovec Stanko Švagelj. Pokojnik je bil dolgo let predsednik Slov. gospodarskega združenja in vsestransko aktiven Slovenec. Pokopali so ga v sredo ob veliki udeležbi prijateljev in znancev.

Družini izrekamo iskreno sožalje.

Koroško-goriško-tržaški posvet v Trstu

V soboto in v nedeljo so bili v Trstu predstavniki koroških in goriških Slovencev, da so si izmenjali poglede na svoje politično, kulturno prosvetno in gospodarsko življenje in primerjali vsak svoje izkušnje z izkušnjami drugih.

V soboto zvečer je bil v prostorih Slovenske prosvete v ulici Donizetti družabni večer. Ustvarjeno je bilo prijetno razpoloženje in pogovori so tekli neprisljano v prijateljskem razpoloženju.

V nedeljo zjutraj je bila maša na Opčinah, ki so jo koncelebrirali trije duhovniki — Korošci.

Ob devetih pa so se pričela že predavanja v Finžgarjevem domu. S Koroške so predavali: dr. Reginald Vospernik, predsednik Narodnega sveta KS, Matevž Grile, kot predstavnik mladine in dr. Erik Prunč, predsednik slovenske kulturno prosvetne centrale na Koroškem. Iz Gorice sta predavala dr. Kazimir Humar, predsednik Zveze katoliške

PREJELI SMO

KAZNI ZA BREZOBZIRNE AVTOMOBILISTE

V Trstu se je zelo razpasla navada — tega nikjer drugje ni videti v takšni meri — da parkirajo avtomobilisti svoja vozila tako, da ponekod popolnoma zaprejo pot pešcem, ker zamašijo konce in začetke pločnikov. Vzdrž pločnikov pa se je treba ponekod pomikati v gosjem redu, ker ni mogoče hoditi vstric. Izogibanje postaja že problem. Pri tem pa se skoro v vsaki ulici v središču mesta sprehajata vsaj po dva policaja.

Taka obzirnost tržaških policajev do avtomobilistov, ki gatijo pločnike, je sicer ganljiva, ker dokazuje, da imajo dobro srce. Toda tudi pešci bi radi imeli kaj od te dobrosrčnosti policajev. Če v središču mesta ni več dovolj prostora za parkiranje, naj bi se pač že enkrat mestne oblasti odločile, da prepovedo za avtomobile dohod v središče. Avtomobilisti naj puščajo avtomobile zunaj mestnega središča, in kdor noče napraviti majhnega sprehoda peš, kar bi koristilo tudi njegovemu zdravju, naj se pa zapelje v središče s tramvajem ali s filobusom. Verjetno mu bo prišlo to celo precej ceneje kot vožnja z avtom.

C. D.

Po hudi nesreči, ki je prizadejala bosansko mesto Banjaluko, vabi Slovensko gledališče v Trstu vse Slovence, da se polnoštevno udeležijo predstave «Martin Krpan», ki bo v petek 31. t.m. ob 20.30 v Kulturnem domu v Trstu. Inkaso predstave bo v celoti odpisano Bosanskemu narodnemu kazališču v Banjaluko.

DRUŠTVO SLOVENSkih IZOBRAŽENCEV

pričenja po študijskih dnevih v Dragi sobotne večere svojih članov tudi v nastopajoči sezoni. V soboto, 8. novembra bo občni zbor Društva, na katerem bodo poročila o delovanju v preteklem letu, nato pa bo odbor razvil program za bodoče.

Sestanek bo tedaj v prostorih SP in sicer v ulici Donizetti 3-I., levo, to se pravi v novo urejenih prostorih. Začetek ob 20.

prosvete v Gorici, in dr. Ninko Černic. Iz Trsta pa sta govorila dr. Drago Štoka, ki je imel politični referat, in prof. Marij Maver, predsednik SP.

Po predavanjih se je razvila zelo živahna razprava, v kateri so sodelovali predstavniki vseh treh pokrajin. Primerjali so stanje našega naroda in razmer tako v Avstriji kot v Italiji in so spoznali, da je mnogo zelo podobnih pogledov na položaj in da je treba pogosto izbirati podobna sredstva za svoje delo v vseh treh pokrajinah.

Ustanovljen je bil stalni koordinacijski odbor iz vseh treh pokrajin, ki se bo pogosto sestajal in opozarjal drug drugega na svoje probleme, ter drug drugemu pomagal.

Predstavniki so po kosilu razpravo nadaljevali, na kar so se okoli petih razšli. Udeleženci so zastopali organizacije, ki delujejo v vseh treh pokrajinah in je njihovo izhodišče krščanstvo.

Iz Goriške

Pevma

SPOŠTUJMO SPOMENIK!

Ne moremo reči, da se občinski moške nekoliko ne brigajo za javna dela v našem kraju. Vendar je pa še marsikaj neurejenega in takega, kar kvari lepo lice naše predmestne vasi. Poleg raznih klancev in kanalov mislimo tudi na trg sredi Pevme, kjer se odcepi cesta po polju proti Pevmici.

Na tem trgu je postavljen tudi spomenik padlim za svobodo. Ni sicer nikako umetniško delo, a nas kljub temu spominja na padle sovaščane in bi ga morali držati v nekem pietetnem stanju. V resnici pa je ves prostor okoli tega spomenika umazan in očrnilen od nafte, ki se cedi iz tovornjakov, ker se ti prav tam ustavljajo tudi ponoči. Pri svojem obračanju zadevajo ob stebriče, postavljene okrog spomenika in jih tudi podirajo. Ves trg in spomenik kažeta prav žalostno lice tujcem in turistom, ki hodijo na Oslavje.

Zato je bil na mestu poziv svetovavca Sancina, naj se županstvo pobriga, da se tudi ta kraj primerno očisti in uredi.

GORIŠKI TISK

Goriška državna knjižnica je ob svojem jubileju odprla tudi zgodovinsko razstavo goriškega tiska. V zgornji dvorani je postavljenih na ogled precejšnje število eksponatov italijanskega in slovenskega tiska. Našega nekako od Marušičeve »Domovine« dalje. Kljub nepopolnosti dobi obiskovalce še dovolj jasno sliko o razvoju goriških tiskanih izdajah.

Razstavo bo knjižnično vodstvo še nekoliko izpopolnilo in bo ostala odprta do 18. novembra. To pa predvsem zato, da si jo bodo mogli ogledati tudi udeleženci IV. srednjeevropskega srečanja v Gorici, ki bo trajalo od 15. do 18. novembra.

S sosodne strani

Sveta gora - romarska in turistična točka

Obisk Svete gore ali Skalnice nad Solkanom je postal za vsakega romarja in turista obvezen vsaj enkrat na leto. To trditev podkrepjajo tudi statistike in številke, ki kažejo vsako leto večje število obiskovalcev.

Romarji hodijo ali se vzpenjajo k stoletni in že trikrat iz ruševin vstali Marijini baziliki. Tisočere izletnike in turiste vabi edinstven razgled s tega gorskega vrha, ki mu ni para v predalpskih Julijcih. Svetogorski ali Skalnični vrh je poln zgodovinskih spominov iz dveh vojn. Tu spe zadnji sen naši veliki možje: nadškof Sedej, književnik Res, apost. administrator Toroš in še drugi. Na vrhu bo stal spomenik vsem padlim in morda vojni muzej. Asfaltirana cesta do Prevala in žičnica do vrha lajšajo pristop tudi starcem in otrokom.

Spričo vseh teh dejstev, ki ustvarjajo iz te izletniške-romarske točke pravi zlati rudnik, bi sklepali, da se vse oblasti zares trudijo, da bi tudi do tega prišlo.

V resnici te pa obisk na gori uveri o drugačnem stanju in razmerah. Sicer veličastna cerkev kaže vse stene ovlažene, razrvane in razbarvane. V drugih deželah bi takoj prišlo do občutka, da se ne pušča razpadati tak kulturni spomenik, pa četudi verski, ki ga obiskujejo vsako leto deset-tisoči, tudi tujci. Energični in delavni pater gvardijan je moral sam s svojo samostansko družino in s prostovoljnimi prispevki vernikov prevzeti na svoja ramena velikopo-

Doberdob

Izseljenci za jedrski pospeševalnik

Se vedno ni odločeno glede jedrskega pospeševalnika v Doberdobu. Ogromna centrala evropskega obsega bi dosti pomenila za celotni gospodarski razvoj dežele Furlanije - Julijske krajine, čeprav nosi v sebi tudi nevarnost za slovensko skupnost na doberdobskem Krasu.

Če se bo načrt protosinhrotrona uresničil, bo gotovo našlo na tej planoti precej delovnih sil, tujih in upamo tudi domačih, dobro zaposlitev. Računajo, da bodo gradbena dela trajala kakih osem let, in to na prostoru približno dvajsetih kvadratnih kilometrov. Zaposlenih pa bi bilo kakih 16 do 20 tisoč oseb.

Prav ta zadnji podatek je dal izseljencem iz naše dežele pobudo, da so poslali posebno pismo na CERN, to je na Evropsko središče za jedrne preiskave. Podpisale so to vlogo Zveze furlanskih izseljencev v Švici (Pal Friul in Fogolar) in tudi nova »Zveza slovenskih izseljencev iz Furlanije - Julijske Benečije«. Zastopniki teh izseljeniških organizacij so se v ta namen sestali letos 12. oktobra v Yverdonu v Švici in so pozvali CERN, naj nikar ne pozabi pri izbiri kraja za protosinhrotron tudi na socialne potrebe ljudstva naše dežele in naj postavi osrednje evropsko jedrsko centralo v Doberdobu. To pa predvsem zato, ker bi mogli ob uresničitvi te zamisli najti primerno zaposlitev tudi številni izseljenci, ki si morajo zdaj iskati delo in zaslužek izven domovine. Tu gre predvsem za izseljence iz Furlanije in Beneške Slovenije. Možno bi bilo vsaj delno ustaviti izseljevanje, ki je

rakova rana omenjenih krajev. Dosti izseljencev bi se pa lahko vrnilo domov, če bo Doberdob dokončno izbran za sedež jedrskih naprav.

Zato, pozivajo izseljenci, naj se načrt v splošno gospodarsko korist dežele čimpreje izvede.

TRGOVINE OB PRAZNIKI

Vse trgovine v goriški pokrajini bodo za praznike vseh svetih, to je od petka do srede, nekoliko spremenile svoj urnik.

V petek, 31. oktobra, bodo odprte zvečer pol ure več. Mesnice bodo prodajale tudi popoldne od 16. do 20. ure. Pekarne bodo spekle kruh tudi za soboto. Ta praznik bo vse zaprto, razen cvetličarn v dopoldanskih urah.

V nedeljo, 2. novembra, bodo odprte pekarne do 12.30, mesnice do 11. ure dopoldne. V ponedeljek bodo odprte trgovine pol ure zvečer več; mesnice tudi popoldne.

Ta dan tudi ne bo pouka v šolah.

V torek je zopet praznik in bodo vse trgovine zaprte, razen pekarn in cvetličarn.

ZAVOD ZA SOCIOLOGIJO

Prejšnjo nedeljo je odprl goriški župan Martina novi sedež zavoda za mednarodno sociologijo v ul. Diaz 6. Zavod, ki mu župan tudi predseduje, je bil ustanovljen že lansko leto na pobudo mestne uprave in pod pokroviteljstvom dežele. Njegov namen je, proučevati mednarodne odnose s posebnim oziranjem na našo deželo; njeno etnično sestavo, razvoj naselitvenih aglomeracij, obmejne prometa ter gospodarske pravne in socialne temelje obmejnih dežel v okviru skupnega sodelovanja. Znanstvene izsledke bodo uporabljale praktično tudi razne komisije za obmejna vprašanja.

Zavod ima svoj upravni in znanstveni odbor. V tem sta člana tudi ljubljanski univerzitetni profesor Lado Vavpetič in zagrebški profesor Oleg Mandič. Ravnatelj zavoda pa je prof. Demarchi. Ustanova spada v sestavo mednarodne kulturne in znanstvene organizacije UNESCO. V nedeljo je imel goriški mednarodni zavod za sociologijo svoj prvi sestanek v beli dvorani na mestnem županstvu.

RAZSTAVA BOŽIDARJA JAKCA V NOVI GORICI

V razstavnem prostoru občinske skupščinske avle v Novi Gorici so odprli v ponedeljek 27. t. m. razstavo grafik in risb Božidarja Jakca. Razstava bo odprta do 17. novembra vsak dan od 7. do 20. ure, ob nedeljah pa od 15. do 20. ure.

RAZSTAVA VLADIMIRA RAŽMA

V umetniški galeriji »Pro loco« v Gorici bo v nedeljo, 1. novembra, ob 18. uri odprtje razstave tržaškega slikarja Vladimira Ražma. Razstava bo odprta do 15. novembra.

V Italiji se spominjajo letos petstoletnice rojstva florentinskega pisatelja in filozofa Niccolòja Machiavellija.

V anglosaškem svetu in zlasti v Združenih državah obhajajo 150-letnico ameriškega pesnika Walta Whitmana. Zaslovel je zlasti z zbirko »Leaves of Grass« (Travnne bilke).

B.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

F. Levstik - M. Mahnič: „Martin Krpan“

Prva predstava SG v novi sezoni

Slovensko gledališče v Trstu je pričelo svojo novo sezono z domačo noviteto, in sicer z Levstikovim »Martinom Krpanom«, ki ga je priredil za oder in tudi režiral Mirko Mahnič iz Ljubljane.

Mirka Mahniča ni več treba predstavljati tržaškemu občinstvu, saj je poleg več režij v slovenskem gledališču v Trstu uresničil tudi večji del svojih osebnih gledališko umetniških zamisli — da je namreč prav pri nas postavil na oder že več ljudskih tekstov in lastnih besedil z narodno tematiko.

Potem, ko smo gledali in občudovali njegov Pasijon, ki ga sestavljajo kot biseri čisti verzli ljudske poezije, je zdaj dramatisiral našo ljudsko povest o Martinu Krpanu. To je tista zgodba, ki jo je Levstik napisal tedaj, ko slovenski književnik ni prav vedel, kje bi našel snov za slovensko povest in ko se je le preveč zaziral v svet, svojega domačega življenja pa ni videl. Tedaj mu je Levstik pokazal zrcalo. Mahničeva misel je lepa in topla, ko oživlja Levstikovo oporoko, saj je tudi danes marsikomu pogosto dražje tisto, kar vidi drugod, duhovnega bogastva svojega naroda pa ne opazi.

Od tedaj, ko je Levstik kazal smer v naši književnosti, je preteklo nad sto let. Njegova povest o Martinu Krpanu je ves ta čas živela med nami, živela v ustnem izročilu in v vedno novih ponatistih in ilustracijah, pa tudi v mnogih, najrazličnejših dramatisacijah. Najnovejša Mahničeva odrska priredba je povsem nova, je literarno in dramaturško dognana. Je kot povzetek doživljanja Martina Krpana v stoletju.

SLOVENSKO GLEDALIŠČE V TRSTU

Kulturni dom

LEVSTIK - MAHNIČ
MARTIN KRPAN

Igra v dveh delih

V petek, 31. oktobra ob 20.30 (Abonma Red A)
V nedeljo, 2. novembra ob 16. uri (OKOLIŠKI Abonma)

V ponedeljek 3. novembra ob 16. uri

V torek, 4. novembra ob 16. uri

V sredo, 5. novembra ob 16. uri

V četrtek, 6. novembra ob 16. uri

V petek, 7. novembra ob 16. uri

V soboto 8. novembra ob 16. uri

Prodaja vstopnic ob delavnih od 12. do 14. ure ter eno uro pred pričetkom predstav; ob nedeljah in praznikih eno uro pred pričetkom predstav pri blagajni Kulturnega doma.

Abonmaji za sezono 1969-70 so na razpolago vsak delavnik od 12. do 14. ure pri blagajni Kulturnega doma.

Zato je gradil Mahnič odrsko priredbo skupno s sceno zamisljivo Viktorja Molke na dveh odrih. Mladina obnavlja zgodbo v šoli, povest pripovedujejo otroci drugod, kar ponazarja režija z reprodukcijo na magnetofonskem traku (žal nejasno in tehnično motno) in potem se odigravajo prizori, ki so najbolj živi in najbolj dramatični.

»Martin Krpan« je sicer povest, marsikdo sodi, da je predvsem mladinska povest, vendar zamišljena tako, kot jo je zasnoval Mahnič, je to tudi povest za odrasle.

Za odrasle zato, ker je to že nekako literarno-zgodovinska študija, in je prav, da je vsakemu, predvsem odraslemu Slovincu znana.

Drugič zato, ker povest vse drugače razume odrasel človek. Zdi se, da je vse bolj nazorno občinstvo ob tej predstavi spoznavalo, kako Levstik v Martinu Krpanu ponazarja narodovo usodo; kako je slovenski človek kot Martin Krpan pogosto v zgodovini reševal avstrijski dvor iz zadrege, kako so se slovenski ljudje kot vojaki na najrazličnejših bojiščih bojevali za dvor in Avstrijo, a kako klavrno so potem plačevali to uslugo; ne samo z drobtinicami, celo za norca so predlagali svojega rešitelja.

Razen tega je povest v taki dramatisaciji tudi za odraslega človeka zanimiva zaradi tega, ker

z vso resnostjo in brez vsake pravilčnosti niza pred gledalca čas, dogodke in dramatski konflikt. Zato odrasel gledalec toliko bolj razume smisel in pomen predstave in jo toliko globlje doživlja.

Odrska zamisel Mirka Mahniča je izvorna. Z dvodelnostjo odra loči igro in obnavljanje. In kakor smo videli posebno režijsko izpeljavo Vojaškega miserera, tako je opazen tudi pri »Martinu Krpanu« velik režiserjev smisel in posluš za ritmiko. Živo gibanje učencev, njihova — lahko bi rekli — koreografija ne samo da razbija monotonost, ki bi lahko nastala, ampak je že sama na sebi izredno plastični izraz živega so-doživljanja in dovršenega poslušja. Ta ritem in melodija (glasbeni del je prispeval Marijan Vodopivec) s tankim posluhom vokvirja dramsko dogajanje. V tej zvezi je treba izreči priznanje režiserju tudi ob tankem posluhu za melodijo besede in stavka. Gledalec je gotovo opazil, kako pogosto ta ali drugi igravec ponovi besedo ali pa stavek. Kot refren, kot melodija, ki izzveni. To je značaj ljudske pesmi, obenem nevsiljiv pomenski poudarek in istočasno muzika besede.

Tako zamišljena predstava se postavlja ob stran ljudskih tekstov, predvsem pa ob ostala, že znana Mahničeva dramska besedila. Morda je mestoma motila stilizacija, tako kobilica, nato prehitra priprava bojnega orožja, posebno pa spopad z Brdavsom, ki je najbolj dramatičen trenutek zgodbe. Seveda zahteva dosti fantazije tudi prizor, ko Krpan z mešajem iz cunj namlati vse ostale, ali pa ko vlečejo konje za rep iz hleva.

V predstavi nastopa pomnoženi igralski zbor — stalnim gledališkim igralcem so pridružili več pomožnih igralcev. V tem okviru ni mogoče naštetih vseh.

Omeniti moramo predvsem Danila Turka, ki je igral naslovno vlogo. Gotovo da ji odgovarja zunanji igravec izraz a v režiji Mirka Mahniča ga skuša tudi umirjeno interpretirati. Vse tisto, kar bi morda zaigral Danilo Turk v prevelikem aznosu, je skrbna priprava in študija zadržala, tako da ni bilo v Krpanu poudarkov in pretiravanj, ampak je bil včasih kar premalo veličasten

Začetek sezone v Nemškem kulturnem inštitutu

Za otvoritev sezone je nemški kulturni oziroma Goethejev inštitut v Trstu imel v gosteh slovitni nemški ansambel starodavne glasbe »Capella Monacensis«, ki je v torek 21. oktobra na svojem sedežu podal prerez skozi glasbo na evropskih dvorih od srednjega veka do začetkov baroka. Evropske glasbe si ne moremo zamisliti brez dvorov, saj so bili le ti dolgo tisočletje središče družabnega in tudi kulturnega življenja. Po v srednjem veku razširjenem pojmovanju je sluh bil tisti čut, ki je neposredno komuniciral z dušo. Prav zaradi tega je imela glasba vodilno vlogo v takratni viteški kulturi. Poezije takrat niso recitirali, ampak peli in čeprav je sakralna glasba že poznala polifonske oblike, so za izvajanje poezij na dvorih izbrali staro enotonsko obliko, v kateri sta se zlivala jezik in glasba. Vsako uglasbeno besedilo se je imenovalo »ton« in vsak novi »ton« pa v provansalskem jeziku »trobar«, iz katerega izvira tudi pojem trubadur. »Capella Monacensis«, ki je po mnenju angleških kritikov najboljši ansambel starodavne glasbe v Evropi, je najprej izvajal nekaj pesmi iz viteške dobe, čemur je sledil prerez iz francoske dvorske glasbe v 14. stoletju, znane pod imenom Ars Nova, v kateri se je poezija osamosvojila od glasbe, polifonska glasba pa našla pot tudi izven svojega dotodaj samo sakralnega okvira. Motet je bil takrat najvažnejša ozlika gotske glasbe.

V 14. stoletju je polifonska glasba na italijanskih dvorih predvsem vokalna in je v njej prevladavala tonska melodija. Stoletje pozneje pa je glasba združila vse dotodanje pridobitve iz Francije, Italije in Anglije. Harmonija je prvkrat postala bistveni činitelj muziciranja. Ta stil se je uveljavil na burgundskem-holandskem dvoru, od koder se je razširil na vso Evropo.

Glasba s programom, kot so jo peli v čast

lik. V skrbi po zadržanosti, je bilo morda kje zadržano tudi notranje doživljanje, posebej je to opazil tisti, ki je morda poslušal druge Martine Krpane, posebno S. Severjevega. Seveda s tem v zvezi tudi melodija besede ni prišla do izraza.

Z živim posluhom za zgodbo in ritmiko so odigrali svoje vloge Miranda Caharija, Lidija Kozlovičeva, Adrijan Rustja, Livij Bogatec in Silvij Kobal. Živo so spremljali dejanje in se vanj vživljali. Verjetno bi režija dosegla lepši učinek z otroki, kot ga je z odraslimi igravci, ki so bili mestoma preveč burni, čeprav so nekateri, posebno Kozlovičeva, odražali mladostno gibljivost. Režijska zamisel, da posežejo v dejanje samo nosi poudarek sodoživljanja zgodbe, saj jo otroci v resnici pogosto kar igrajo, ko jo pripovedujejo. Med ostalimi igralci smo pričakovali večjo izraznost. Omeniti moramo predvsem Jožka Lukeša kot cesarja, Rada Nakrsta kot Levstika in ministra, Leli Nakrstovo kot cesarico, Miro Sardečvo kot Jerico, Staneta Raztresena kot Gregorja, Staneta Starešiniča kot ministra, Alojza Miliča kot Brdavsca, Zlato Rodoškovo kot Damo in Dunajčanko, ter Noro Jankovičvo kot drugo damo in Brdavsovo lepoticco, Dušana Jazbeca in Ivana Verča. Poleg igravcev je treba omeniti zamisel kostumov Alenke Bartlove in tistih, ki so te kostume izdelale. Bili so lepi, le morda premalo barviti: vsi so bili nekako preveč belo sivi.

S to predstavo je proslavil Danilo Turk 35-letnico svojega gledališkega dela. Ob koncu predstave so izrekli voščila mnogi gledališniki ne negledališniki in poslali svoja darila. Kljub upravičenim zaslugam jubilaranta za gledališče, pa bi morale biti te čestitke vendarle (posebno nekatere) nekoliko krajše in posvečene predvsem gledališkemu delovanju. Posebno zato, ker to ne morejo biti govori, kot jih slišimo ob smrti, ko se zaključijo človekovo življenjsko delo, ampak bo jubilarant svoje življenje za gledališče še nadaljeval. To mu tudi mi želimo.

J. P.

V Ptujju je umrl upokojeni profesor za zgodovino in zemljepis Franc Stiplovšek. Bil je odlični strokovnjak za obe področji in neprekosljiv predavatelj. Znal je vzbuditi v dijakih ljubezen do obeh humanističnih disciplin. Bil je velik slovenski domoljub in trden po značaju. Dolga leta je predaval na ptujski gimnaziji.

francoskega kralja Ludvika XII. in Franca I., je opisovala dogodke iz vsakdanjega življenja, služila pa je tudi kot sredstvo, s katerim so glasbeniki z raznimi zahtevami skušali prodreti do svojih gospodarjev.

Na dvoru špansko-burgundske vladavine »kataloških kraljev« Izabele Kastiljske in njenega soproga Ferdinanda Aragonskega, ki sta po izgonu Mavrov vzpostavili državno in politično enotnost v Španiji, se prvič srečamo s pravimi orkestri.

Karel VI. je imel celo dva orkestra, izmed katerih je »Capilla Flaminca« bila sestavljena iz holandskih, »Capilla Espanol« iz španskih godbenikov.

Zelo živahen kulturni center je bil dvor Maksimilijana I., ki se premikal med Innsbruckom, z njegovimi nemškimi dvori, in Dunajem in v katerem ni nikoli manjkal orkester. V njem so sodelovali najboljši glasbeniki tedanje dobe. Tudi na bavarskem dvoru so razvili bogato glasbeno življenje. Tam se je zaključil razvoj iz gotskega v renesančni stil. Bavarskemu orkestru, ki je štel 61 godbenikov in kor sestavljen iz 18 dekčkov, je dolgih 40 let načeloval slovit Orlando di Lasso. Zlato dobo za angleško dvorsko glasbo pa pomeni »Chapel Royale«, za časa Elizabete I.

V pozni Renesansi (v 17. toletju) je dobila beseda pod vplivom klasične kulture, vodilno vlogo. Pustili so v stran linearno polifonijo, ker ni dovolila besedilo, da bi prišlo do izraza in razvili bolj izrazite melodije, katerim je dajalo pečat besedilo. Med posameznimi dejanji takratne Comedie dell'Arte, so vnesli Intermezze s temami iz klasične mitologije, kateri so vsebovali petje, glasbo, akrobatske igre, šale, balet in maškerade.

Vr.

Sodobno kmetijstvo

Posebna številka „Srečanj“ posvečena kmetijstvu na Goriškem

20. številka goriških »Srečanj« je posvečena v celoti zgodovini, sodobni problematiki in raziskovalnemu delu na področju kmetijstva na Primorskem ob stoletnici kmetijske šole v Gorici in ob stoletnici poskuševališča za svilorejo v Gorici, prvega kmetijskega raziskovalnega zavoda na Slovenskem.

V uvodni besedi ocenjuje novogoriški župan Rudi Šimac preteklo in sedanje stanje kmetijstva na Primorskem, pri čemer ugotavlja, da so glede na ustanavljanje slovenskih strokovnih šol in tudi znanstvenega zavoda imeli goriški Slovenci ne samo potrebne strokovnjake, ampak tudi visoko stopnjo kmetovanja, če je slednje potrebovalo uporabo znanstvenih dosežkov. Zaradi tega tudi ni slučaj, da je bila sicer kasneje v Vipavi ustanovljena prva vinarska zadruga na Slovenskem. Do tako napredne odločitve je prišel lahko samo napredni kmet. Spoznaje, da na določeni razvojni stopnji pelje k napredku samo združevanje dela in naporov, se je na Goriškem porodilo zelo zgodaj. Žal so usodni zgodovinski dogodki (toda ne samo predvojni, op. pisca) pretrgali naravno pot takšnega razvoja. Dandanes so Brda na visoki gospodarski ravni in so že prehitela Vipavsko dolino, saj je tam obnavljanje vinogradov z uvajanjem sodobnih prijemov in modernih strokovnih dognanj šlo zelo hitro, Zadruga v Brdih (klet) je v primeri z zadrugo v spodnji Vipavski dolini mnogo bolj razvita. Tudi kooperacija med zadrugo in kmeti je v Brdih neprimerno bolj razvita kot na Vipavskem. Za razvoj uspešnega sodelovanja pa ni dovolj, kot piše Šimac, samo sodobna klet ali hladilnica, ampak tudi sodobna opremljenost kmetovalca. Samo tako bo kmetovalec lahko zadovoljil zahtevam sodobne predelave kmetijskih pridelkov. To pomeni zagotoviti poljedelsko mehanizacijo po dostopnih cenah brez prometnih davkov in carin. Napredek pa ni samo odvisen od opremljenosti, ampak tudi od znanja. To bo treba zagotoviti z odpiranjem kmetijskih šol za kmetovalce, z uvajanjem določenih predmetov v programe osemletk na podeželju ter s pospeševalno službo pri kmetijskih zadrugah. Pospeševalna služba naj bo nosilec napredka. Z naše strani lahko samo upamo, da bodo ta spoznanja o potrebi sodobne kmetijske šole in pospeševalne službe posebej, našla pot do uresničenja, ker je zasebni kmetovalec praktično prepuščen samemu sebi, kar je vzrok, da je kmetijstvo v precejšnji zagati.

Zalostni so podatki, ki jih navaja Šimac, da kmetijstvo na Goriškem skoraj nima kaj ponuditi sadno likerskemu kombinatu v Ajdovščini; le-ta mora uvažati surovine iz drugih podonavskih dežel. Vipavska dolina, ki bi bila lahko vrt sodobnega kmetijstva, mora za svojo predelovalno industrijo uvažati skoraj vse.

V poglavju, ki je namenjeno zgodovini kmetijstva, piše Branko Marušič v sestavku »Sto let kmetijske šole in kmetijskega zavoda v Gorici«, da je leta 1869, ko je bila v Gorici po dolgoletnih prizadevanjih uresničena zamisel deželne kmetijske šole z oddelkom v italijanskem in slovenskem jeziku, bilo to v avstroogrski monarhiji posebnega pomena, kmetijskih šol namreč ni bilo dosti, ta

pa je bila edina šola na Slovenskem izrazito kmetijskega značaja. Z letom 1864 je namreč prenehala deželna slovenska kmetijska šola v Ljubljani. V sestavku »Prva kmetijska raziskovalna ustanova na Slovenskem« pa piše isti avtor o poskuševališču za svilorejo, ki je bila prva znanstvena kmetijska ustanova na Slovenskem.

Prof. dr. France Adamič objavlja zanimiv sestavek o prvih primorskega kmetijstva in o deležu, ki so ga imeli primorski Slovenci v jugoslovanskem sadjarstvu, vinogradništvu in vrtnarstvu.

Ivan Marušič pa je zaokrožil prerez skozi zgodovino kmetijstva na Primorskem s prikazom značilnosti in vloge »Umne gospodarja«, ki je bil prvi slovenski kmetijski časnik na Primorskem obenem pa tudi prvi slovenski list na Goriškem, kateremu je pozneje nasledil »Gospodarski list«, ki je izhajal do leta 1902.

V delu, posvečenemu problematiki sodobnega kmetijstva, piše sociolog Marjan Tavčar o »Stereotipih in resničnosti o kmetu in vasi« in ugotavlja, da sociologija in druge družbene znanosti že od nekaj posvečajo le malo svojega zanimanja problematiki vaškega načina življenja. Posebno zanimiva so njegova razmišljanja o današnjem vaškem okolju, v katerem se življenje in ljudje preoblikujejo in v katerem se uveljavlja »urbana« oziroma mestna kultura. Kmet se oprijema novih načinov kmetovanja, fizično delo poskuša nadomestiti s stroji, hkrati pa začenja tudi kalkulirati; ne proizvaja več zase, za domačo uporabo torej, ampak čedalje več za trg, od katerega je odvisna njegova obstojnost. Gospodarske in duhovne avtarhije vasi je konec. Današnje gospodarjenje ne more več mimo ekonomskih načel. Tudi prastare vaške srenje ni več. Vas se je razbila na individualne družine, med katerimi je pa še zmeraj ostalo več stikov in sodelovanja kot v mestnih soseskah. Politične, ideološke izkušnje o sodobnejših načinih ekonomsko-proizvodnega povezovanja vaške družbe (zadrugištvo, kooperacija) so v mnogočem za

kmeta grenke, vendar danes kmet ni več že vnaprej nezaupljiv do kooperacije, če le ve, da mu bo prinesla ekonomske koristi.

Pripravljen je se podrediti skupnemu, ker ve, da je to bolj racionalno gospodarjenje. Z večjo odprtostjo do trga pa tudi odvisnostjo se spreminja tudi politično udejstvovanje kmetov. Kmet se začneja družbeno uveljavljati in pritiskati kot družbeni sloj. Glede tega iz vasi v mesto pa meni Tavčar, da je to posledica mnogih okolnosti, da pa je zanj odgovorna tudi mačehovska kmetijska politika in precejšnja agrarna prenaseljenost. Mnoga vaška naselja, ki niso uspela pridobiti vsaj malo »urbane kulture«, so se izpraznila. To pa je po našem problem, ki zadeva ne samo urbanistično politiko tako na Vzhodu kot Zapadu, ampak je to stvar daljnovidnosti konceptov celotne prostorske in torej tudi družbene politike praktično po vsem svetu.

Z veliko zavzetostjo in jasnostjo je Franc Magajna napisal sestavek »Stanje in dileme v zasebnem kmetijstvu«, ki je zapisal, da gre del zgrešene povojne kmetijske politike tudi na račun anahronističnih pogledov na kmeta kot potencialnega izkoriščevalca, kar je končno privedlo do stagnacije v proizvodnji in v življenjski ravni kmetov. Pomembna je misel, ki jo delimo vsi, ki poznamo razmere tostran in onstran meje, da se bodo problemi zasebnega kmetijstva lahko pričeli uspešno reševati, le če bodo tako federacija kot republika pričela reševati nekatera sistemska vprašanja v kmetijstvu nasploh, predvsem v zasebnem kmetijstvu. Taka vprašanja so: zakonska osnova o načrtnem razvoju kmetijstva na podlagi področnih načrtov, zakonska osnova za zlaganje zemljišč tudi v prid zasebnemu kmetu, ureditev agrarnega kreditiranja, zakonska osnova o pokojninskem in zdravstvenem zavarovanju kmeta, minimalne garantirane cene za primarne kmetijske proizvode (podobno kot na Zapadu, op. pisca), sistem regresov za kmetijski reprodukcijski material in tehnično opremo.

To vse pohvale vredno številko dopolnjujejo še orisi položaja, v katerem se nahaja vinogradništvo, oris sedanjega znanstvenega dela in dosežkov na Goriškem ter etnografski zapis o gorski kmečki domačiji na Tolminskem iz 17. stoletja.

Vladimir Vremec

ŠPORT MED NAŠO MLADINO

Porazen nastop Bora v Trevisu

Borovi namiznoteniški igralci so tudi v drugem nastopu doživeli hud poraz. Proti ekipi Brooklyn iz Trevisa so klonili kar z 2:7. Od mladega Šinigoja nismo mogli zahtevati več, popolnoma pa sta razočarala že izkušena Edi Bole in Adrijan Tavčar. Posebno Tavčarjev nastop je povsem nerazumljiv. Izgubil je vse tri tekme, ne da bi osvojil niti seta. Bole je sicer zmagal dve tekmi, s svojim znanjem bi si pa ne smel dovoliti, da izgubi proti Gianluigiju Bettiolu, ki je tehnično veliko slabši od našega predstavnika.

Posamezni izidi:

Bettiol G. L. - Šinigoj 2:0 (7, 10)
Bettiol P. - Bole - 0:2 (15, 15)
Trifoglio - Tavčar 2:0 (16, 16)
Bettiol G. L. - Bole 2:1 (-14, 18, 18)
Trifoglio - Šinigoj 2:0 (7, 7)
Bettiol P. - Tavčar 2:0 (18, 13)
Trifoglio - Bole 0:2 (19, 18)
Bettiol G. L. - Tavčar 2:0 (12, 13)
Bettiol P. - Šinigoj 2:0 (6, 2)

Končni rezultat srečanja:
Brooklyn Treviso - Bor 7:2.

Zmaga odbojkarjev Bora na mednarodnem turnirju

Š. Z. Bor je preteklo nedeljo priredilo mednarodni moški odbojkarški turnir, ki sta se ga poleg organizatorjev udeležili še moštvi Libertas iz Trsta in Ljubljana. Prepričljivo in povsem zasluzeno so zmagali Borovci, ki so se pod vodstvom igralca-trenerja prof. Sergija Celjaka očitno odlično pripravili na letošnje zelo zahtevno prvenstvo B lige. Bor je z istim rezultatom 3:1 najprej premagal Libertas, nato pa še Ljubljano. Za drugo mesto je Ljubljana odpravila Libertas s 3:0.

Tesen poraz Borovih mladincev

Mladinska košarkarska ekipa Bora je s temnim izidom 37:38 izgubila prvenstveno tekmo proti CRDA. Vzrok poraza je treba iskati v slabi igri prvega polčasa, v drugem polčasu pa so naši fantje zaigrali veliko bolje in jim le za las ni uspelo dohiteti nasprotnikov.

Za Bor so nastopili:

Kralj 10, Sosič, Pertot S. 4, Zavadlal 2, Hrvatčič Walter 11, Hrvatčič Stojan 6, Štokelj, Šare, Škerlj 2.

F.J. * 8 S M R T V POMLADI

»Zakaj ji ne želiš boljšega moža?« se je pošalil Rudi.

»Ti že veš, zakaj,« je odvrnila smehljaje in ga pogledala.

»Ali naj vzamem to kot poklon?«

»Kakor hočeš.«

»Kar sram me je,« se je norčeval. »Ampak zdaj je najbolje, da pustite vse skupaj in pridete večerjat. Upam, da te tri dni v luknji nisem čisto pozabil kuhati.«

Postavil je ponovo na pogrnjeno mizo, na kateri so že stali krožniki. Oni dve sta zabodli šivanki v blago, ki sta ga imeli na kolenih, se otresli koncev niti in prišli k mizi. Tine se je tudi že umil. Pri večerji je bilo veselo, kakor le malokdaj.

»Tako je pri nas, vidiš, Tine,« je rekel Rudi s svojim počasnim, dobrovoljnim glasom. »Enkrat žalostno, enkrat veselo, ampak vedno lepo, ali ne, Ankica?«

Dražljivo in hkrati nežno jo je pobožal po bujnih temnih laseh.

Ves naslednji dan je bila Anica zelo dobre volje, kot že dolgo ne. Celó zapela si je med šivanjem. Pripravila je tudi Ciliko do tega, da sta dvoglasno zapeli. Po večerji je hotela, da bi pritegnila tudi Kos in Tine pesmi »Ko so fantje proti vasi šli« in Kos ji je, kot navadno, ustregel in pritegnil, s svojim debelim basom, čeprav ni imel posluha. Pri tem je poredno in hkrati opravičevaje se pomežikoval Tinetu. Ta je spremljal pesem samo z brundanjem, češ da je že pozabil besedilo. Nikoli se ni imel za pevca in tudi nikoli ni opazil, da bi bili drugi kaj dali na njegovo petje.

»Nocoj bi spet lahko šli vsi trije na sprehod,« je rekla Anica. »Tako si že želim, da bi se spet malo gibanja po tistem... sedenju ne bo škodružbi.«

»Zakaj pa ne?« je rekel Kos. »Tudi meni malo gibanje po tistem... sedenju ne bo škodilo.«

»Zapelji domov Ciliko, midva te bova počakala.«

»Ne, vidva s Tineto kar pojdita, nima pomena, da me čakata. Kmalu bom za vama.«

Ravno so se oblekli, ko je potrkalo in je vstopil mlad, visok, zelo plavalas in s športno eleganco oblečen človek. Enkrat ali dvakrat je bil že prišel na obisk, odkar je stanoval Tine pri Kosovih.

»Rad bi govoril s teboj, Rudi,« je dejal po pozdravu.

»Prav,« je rekel Rudi mirno. »Hočeš, da stopiva ven?«

»Bolje bi bilo,« je dejal oni.

Odšla sta v prednjo sobo, odkoder je bilo le nerazločno slišati njuna glasova. Dalo pa se je razločiti, da je govoril največ obiskovavec. Zdelo se je, da nekaj pregovarja Rudija. Pogovor je trajal dolgo in Anica je začela postajati nestrpna.

»Zdaj pa bi že lahko končala,« je rekla. »Ciliki se mudi domov in tudi za sprehod bo prepozno. Tako sem se ga veselila.«

Tineta je imelo, da bi jo vprašal, kdo je ta obiskovavec, vendar je rajši molčal. Ni je hotel spraviti v zadrego, saj ni bilo težko uganiti, da je bilo v obiskih tega človeka nekaj skrivnostnega. Opazil je bil, da se je prikazal vsakokrat le za malo časa in da je vsakokrat želel govoriti z Rudijem na samem, nato pa se je hitro poslovil. Nobenkrat se mu ni predstavil

in tudi onadva mu ga nista predstavila, kar se tudi ni zdelo potrebno, saj je vsakokrat komaj spregovoril kaj drugega kot pozdrav, preden sta se umaknila z Rudijem na svoj pogovor na samem. Napravil pa je vtis mladeniča iz meščanske družine, sodeč po njegovi obleki in športni drži, poleg tega pa je nosil na jopiču veliki štirioglati sokolski znak, kar je že na zunaj poudarjalo njegovo meščansko pokolenje in politično mišljenje. Tako športno so izgledali in take znake so nosili sinovi tistih advokatov ali šolskih ravnateljev in učiteljev, ki so se prištevali k liberalcem in k režimski organizaciji »Sokola«. V gimnaziji so predstavljali posebno skupino, ki je nekoliko zviška občevala s svojimi kmečkimi sošolci in »klerikalci«, med katere je spadal tudi Tine, zato mu taki tipi že iz gimnazijskih let niso bili simpatični. Nikoli se ni mogel tesneje sprijateljiti z nobenim izmed njih. Na tihem se je nekoliko čudil Rudiju, ki je bil iz revne kmečke družine, kako da je našel stik s človekom te vrste. Vendar pa je tudi vedel, da je marsikateri teh mladih »Sokolov« zadnja leta nosil po žepih marksistične brošurice in se včlanil v ilegalni »Savez komunističke omladine Jugoslavije«, to je postalo med njimi celo neka moda, saj si je bilo težko misliti, da hočejo res napraviti revolucijo proti režimu, katerega znake so nosili na privilih jopičev in katerega so podpirali njihovi očetje ter pod njim delali kariero. Tako si tega Kosovega poznanstva ni bilo težko razložiti.

Spet so molče čakali. Končno si je Anica spet sklekla plašč in se lotila kuhanja kave.

»Jo bomo pa zdaj pili namesto po sprehodu,« je rekla in se trudila, da ne bi več pokazala svoje nestrpnosti. »Tako je bo deležna tudi Cilika.«

»Uh, mi je zoprna ta blondinec!« je rekla Cilika. Navadno ni bila bogvekakozgovorna in je najrajši obdržala svoje misli zase. Zato sta jo oba pogledala.

»Zakaj? Ali ti niso všeč blondinci?« je smehljaje vprašala Anica.

Cilika je zardela in se nehote ozrla na Tineta, ki je imel temnoplave lase.

»Ne... ne zato. Sama ne vem, zakaj mi je zoprna. Najbolj zaradi svojega obnašanja. Tako važen se dela in skrivnosten.«

»Najbrž se ti je zameril, ker se premalo zanima zate,« jo je podražila Anica. »Kar priznaj!«

»Rajši nobenega kot takšnega, ki se zdi samemu sebi tako imeniten.«

»V resnici mu delaš krivico,« je rekla Anica. »Pošten fant je, čeprav je iz fine družine, se je odločil za delavski razred.«

Sama je začutila, da je uporabila preveč važne besede, ki so zvenele v njenih ustih malo smešno, zato se je obrnila k Tinetu in dodala: »Njegov oče je profesor, on pa študira medicino. Mogoče je še malo visok v obnašanju, a dejansko je prijazen in zelo socialno čuteč.«

Stavljala je z žličko kavo v skodelice na mizi in se zdela v rahli zadregi.

»Kako pa mu je ime?« Če je njegov oče profesor, ga morda poznam po imenu,« je Tine tvegalo vprašanje.

Videl je, da se malo obotavlja, preden je odgovorila:

»Vadim Inkret. Poznaš očeta?«

»Osebo ne. Po imenu pa.«

»Tudi knjige piše.«

»Res je. Prirodopisne učbenike in o svojih lovskih dogodivščinah, ker je strasten lovec.«

(dalje)

Cebula proti trombozi

Zdravniki bolnišnice v Newcastlu v Angliji so delali poskuse na skupinah ljudi, ki so se prostovoljno prijavili, da bi preizkusili zdravilno moč čebule za preprečevanje tromboze (srčna kap). Ugotovili so, da tako kuhana kot surova čebula preprečuje strjevanje krvi v žilah kljub mastni hrani. Ljudje, ki so pri mastni jedi zavžili tudi čebulo, so imeli pri kontroli po dveh urah za en in polkrat »boljšo« kri od tistih, ki niso jedli čebule.

Zdravniki si še niso na jasnem, zakaj to, menijo pa, da vsebuje čebula neko kemično snov, ki preprečuje strjevanje krvi. S preizkusi bodo nadaljevala farmacevtska podjetja, ki bodo skušala izločiti tisto snov. Ljudska medicina pa je že v davni dobi, posebno tudi pri Slovencih, ugotovila zdravilno moč čebule. Zato je bilo ponekod v Sloveniji uživanje »luka«, kot po starem pravijo čebuli,

NOVI BANKOVCI

V obtoku so že novi bankovci po 1000 lir. Velikost imajo takšno kot dosedanji. Na sprednji strani je vtisnjena na desni strani slika skladatelja Verdija, na levi pa harfa s strunami. Zadnja stran pa kaže sliko milanskega gledališča »Scala«.

Novost pa je temnejša osnovna barva in še prav posebej skoraj nevidna kovinska nitka po sredi bankovca, kar bo precej oteževalo ponarejanje novih tisočakov.

Stari bodo ostali v veljavi, dokler se ne bodo obrabili.

zelo razširjeno. Uživali so ga tudi kot solato z oljem. Zlasti v Lukariji na Štajerskem so pridelovali mnogo luka, ki so ga potem razvažali na pokritih vozovih po vsej Sloveniji in ga prodajali v obliki »vencev«. O tem je napisal Anton Ingolič tudi svoj znameniti roman »Lukarji«, s katerim pa se Lukarjem ni preveč prikupil, ker je v njem preveč odkritosrečno pripovedoval tudi o lukarskih ljubeznih in drugih pustolovščinah.

Novice po svetu

Slovenska odprava na Himalajo je srečno priplezala na svoj cilj, na blizu 8000 m visok vrh Anapurno v Nepal.

22. t.m. se je končala v Nemškem kulturnem inštitutu v Trstu razstava šestih tržaških umetnikov, ki je trajala skoraj en mesec. Razstavljali so svoja dela Luigi Danelutti, Tullio Gombac, Dino Predonzani, Eva Rónay, Luciano Trojanis in Ernesto Zenari. Vsa šestorica uživa ugled v tržaškem umetniškem okolju in je že močno znana tukajšnjemu občinstvu.

Zadnja številka »Mladike« prinaša med drugim poročilo o letošnjem zborovanju slovenskih izobražencev v Dragi in jubilejni članek o 25-letnici slovenskega šolstva na Tržaškem in Goriškem, pa tudi zelo lepo novelo Pavleta Zidarja, ki prvič sodeluje v »Mladiki«.

Izdajatelj: Engelbert Besednjak nasl. • Odgovorni urednik: Drago Legiša • Tiska tiskarna »Graphis« Trst